

Transparency International Slovensko
www.transparency.sk
Bajkalská 25
82718 Bratislava 212
Tel./ Fax: +421 - 2 - 5341 7207

<http://www.transparency.org>
Alt Moabit 96,
10559 Berlín, Nemecko
Tel: +49-30-3438 2045/19
Fax: +49-30-3470 3912

Bratislava, 24. máj 2007

TLAČOVÁ SPRÁVA

Podľa súhrnnej správy Transparency International korupcia v súdnictve podporuje beztrestnosť a narúša právny poriadok

Súhrnná správa o korupcii *Global Corruption Report 2007: Korupcia v justičných systémoch*, ktorú dnes zverejnila Transparency International, globálna koalícia proti korupcii, konštatuje, že korupcia podkopáva súdne systémy na celom svete a odopiera tak občanom prístup k spravodlivosti ako i základné ľudské právo na spravodlivý a nestranný súdny proces, v niektorých prípadoch aj na samotný súdny proces.

„Rovnosť pred zákonom je základným kameňom demokratických spoločností. Keď sú z dôvodu ziskuchtivosti jednotlivcov alebo politického prospechárstva súdy skorumpované, sú pomyslené misky váh spravodlivosti naklonené, pričom najviac trpia bežní ľudia“, konštatuje Huguette Labelle, predsedníčka správnej rady Transparency International. „Korupcia v súdnictve spôsobuje, že hlas nevinných ostáva nevypočutý a vinník zostáva bez trestu.“

Nová súhrnná správa o korupcii dospela k záveru, že skorumpovaná súdna moc obmedzuje schopnosť medzinárodného spoločenstva trestne stíhať medzinárodný zločin a potláča prístup k spravodlivosti a náprave porušení ľudských práv. Korupcia spôsobuje stratu dôvery investorov, podkopáva tak ekonomický rast a brzdí úsilie o znižovanie chudoby.

Pri skorumpovaných súdoch trpia predovšetkým bežní ľudia

Korupcia v súdnictve sa spravidla delí na dve kategórie: politické zasahovanie do súdneho konania cez zákonodarnú alebo výkonnú zložku a úplatkárstvo. Dôležitosť nezávislého súdnictva je zásadná. Na skorumpovanú justíciu doplácajú všetci, no predovšetkým tí najchudobnejší, ktorí sú nútení platiť úplatky, ktoré si nemôžu dovoliť. Najnovší celosvetový prieskum Transparency International o názoroch na korupciu odhalil, že vo viac ako dvadsiatich piatich krajinách musela aspoň jedna z desiatich domácností zaplatiť úplatok za umožnenie súdneho procesu. V ďalších dvadsiatich krajinách viac ako tri z desiatich domácností uviedli, že na zaistenie súdneho procesu alebo „spravodlivého“ výsledku na súde museli zaplatiť úplatok. V Albánsku, Grécku, Indonézii, Mexiku, Moldavsku, Maroku, Peru, Tajwane a Venezuele bol pomer úplatkov ešte vyšší.

Drobné úplatkárstvo a politické ovplyvňovanie v súdnictve narúša celkovú súdržnosť spoločnosti: princíp jedného metra na bohatých a iného pre chudobných poškodzuje každé spoločenstvo. „V súdnom systéme, kde rozhodujú peniaze a politická moc nemajú chudobní žiadnu šancu,“ hovorí Akere Muna, podpredseda správnej rady Transparency International a prezident Panafrickej únie právnikov. „Pri úplatkárstve je spravodlivosť dostupná len pre niektorých, čím sa deformuje schopnosť súdneho systému bojovať proti korupcii a jeho postavenie piliera nezávislosti a povinnosti zodpovedať sa.“

Podľa prieskumu z roku 2002 sa 96 % respondentov, ktorí mali kontakt s nižšími súdmi v Pakistane, stretlo s korupčnými praktikami, zatiaľ čo v Rusku si podľa odhadov úplatky súvisiace so súdnymi procesmi vyžadujú každoročne asi 210 miliónov amerických dolárov.

Naklonené misky váh spravodlivosti

Korupcia v súdnictve zahŕňa každé nenáležité ovplyvňovanie nestrannosti súdnych procesov a rozsudkov a môže prerásť až do podplácania sudcov za priaznivé výroky, respektíve za nevynesenie rozhodnutí. Korupcia v tejto sfére zahŕňa zneužitie finančných prostriedkov a moci súdov, napríklad ak sudca vyberie členov rodiny za zamestnancov súdu alebo manipuluje so zmluvami na výstavbu súdu a jeho vybavenie. Medzi ďalšie prejavy patrí zaujaté pridelovanie prípadov a manipulácie pri prípravných konaniach, napríklad keď podplatený súdny úradník „stratí“ spis i dôkazový materiál. Takto možno ovplyvniť každý proces alebo súdne vyrovnanie, respektíve vynútenie či nevynútenie výrokov a rozsudkov súdu.

Podľa zistení správy *Global Corruption Report 2007* napriek desaťročiam reforiem na ochranu nezávislosti súdnej moci zostáva tlak na rozhodovanie súdov v prospech politických záujmov silný. Hoci veľký počet sudcov na celom svete koná bezúhonne a čestne, problémy stále pretrvávajú. V krajinách ako Argentína a Rusko, kde politické sily v posledných rokoch zvýšili svoj vplyv na súdne procesy, je porušovanie medzinárodných noriem evidentné.

Sudcov, ktorí sa odmietnu kompromitovať čaká obvykle rýchla a tvrdá politická odvetá. Nespravodlivé alebo neúčinné disciplinárne konania a odvolávanie skorumpovaných sudcov môžu vyústiť naopak do odvolania nezávislých sudcov. V Alžírsku sú sudcovia, ktorí sú považovaní za príliš nezávislých, presúvaní do okrajových lokalít krajiny. V Keni boli v rámci protikorupčnej kampane, ktorá bola hromadne vnímaná ako politické prospechárstvo, sudcovia nútení odstupovať z funkcie bez predloženia obvinenia voči nim.

Ak predstavitelia súdov nezískavajú menovania podľa skutočných zásluh, vedie to k vytváraniu poddajného, korumpovateľného súdnictva. „Problematickí“ sudcovia sa môžu presunúť na iné miesto v krajine alebo sa im citlivé prípady odnímu a pridelia poddajnejším, „prispôsobivejším“ sudcom. Takúto taktiku využíval napríklad bývalý prezident Peru Alberto Fujimori.

Zásahy politikov alebo štátnych úradníkov môžu zaistiť „zákonné“ krytie sprenevery, uprednostňovania príbuzných, rodinkárstva a nezákonných politických rozhodnutí. Takéto ovplyvňovanie môže mať extrémnu podobu, napríklad fyzické hrozby a zastrašovanie alebo miernu formu, napríklad manipulácie pri menovaní sudcov, platoch a pracovných podmienkach sudcovského povolania.

Úplatkárstvo je druhá temná podoba korupcie v súdnictve, ktorá sa môže vyskytovať v celom systéme činností súdov. Podľa zistení z 32 krajín uverejnených v správe *Global*

Corruption Report môžu sudcovia prijímať úplatky na zdržiavanie alebo urýchľovanie konaní, prijímať alebo zamietajú odvolania, ovplyvňovať iných sudcov alebo jednoducho rozhodnúť prípad v prospech niektorej zo strán. Súdni úradníci môžu požadovať úplatky za služby, ktoré majú byť bezplatné; právnici môžu účtovať dodatočné „poplatky“ za urýchlenie alebo zdržanie prípadov alebo nasmerovať klientov na sudcov, ktorí prijímajú úplatky. Medzi hlavný, no nie jediný faktor ovplyvňujúci prístupnosť sudcu úplatkom je nízke platové ohodnotenie. Na mieru náchylnosti k úplatkom vplyvajú aj neisté pracovné podmienky, vrátane neodôvodneného zvyšovania a presunov a nedostatok nepretržitého vzdelávania.

Neprehľadné postupy súdnych konaní poskytujú podporu úplatkárstvu a bránia monitorovaniu činnosti súdu a odhaľovaniu korupcie médiami a občianskou spoločnosťou.

Riešenie: nezávislosť, otvorenosť, primerané zdroje, povinnosť zodpovedať sa

Na problém korupcie v súdnom systéme neexistuje jednoduché účinné riešenie, v rámci škály riešení prevažuje holistický prístup.

Správa *Global Corruption Report 2007* prináša podrobné odporúčania na presadzovanie nezávislosti súdnictva a povinnosti zodpovedať sa, podporuje bezúhonnosť jednotlivcov, účinnejšie vymáhanie práva a zabezpečenie súdnictva pred politickým vplyvom. Menovanie a odvolávanie sudcov a prokurátorov musí byť transparentné, nezávislé na výkonnej a zákonodarnej zložke a musí vychádzať zo skutočných zásluh a pracovného výkonu. Novinári musia mať možnosť sledovať a vyjadrovať sa k súdnym procesom, poskytovať verejnosti overené informácie o zákonoch, navrhovaných zmenách v legislatíve a o činnosti a rozsudkoch súdov.

Občianska spoločnosť tu zohráva dôležitú úlohu externého dozoru. Prostredníctvom sledovania a vyjadrovania sa k výberu sudcov, zásadám správania sa v súdnictve a disciplíne sudcov, riešeniu prípadov a prijímaniu rozhodnutí na súde môže občianska spoločnosť upozorňovať na systémové nedostatky, ktoré napomáhajú korupcii a upozorňovať vládu na potrebu dodržiavania svojich protikorupčných záväzkov.

Transparency International pripravilo na posilnenie nezávislosti a boja proti korupcii v súdnictve podrobné odporúčania:

Postup pri menovaní do funkcie v súdnictve

1. Výberové konania v súdnictve má uskutočňovať nezávislý **menovací orgán**.
2. **Menovanie v súdnictve** sa musí vykonať na základe skutočných zásluh s jasnými a uverejnenými kritériami výberu; od uchádzačov sa má vyžadovať preukázanie kompetentnosti a bezúhonnosti.
3. **Pri posudzovaní uchádzačov sa má konzultovať občianska spoločnosť**, vrátane profesijných asociácií spojených s činnosťou súdnictva.

Podmienky práce

4. **Platy v súdnictve** musia odrážať skúsenosti, výkon a profesionálny rast; odchod do dôchodku musí byť spojený s primeranou výškou dôchodku.
5. Zavedenie **ochrany** plátov a pracovných podmienok pred ovplyvňovaním výkonnými a zákonodarnými zložkami.
6. **Presuny v súdnictve** sa musia vykonávať na základe objektívnych kritérií na ochranu nezávislých a nestranných sudcov.

Povinnosť zodpovedať sa a disciplína

7. Sudcovia musia požívať **obmedzenú imunitu** voči opatreniam týkajúcim sa sudcovských povinností.
8. **Obvinenia voči sudcom** sa musia prísne prešetrovať prostredníctvom nezávislého orgánu.
9. **Proces odvolania** musí byť transparentný, spravodlivý, ošetrený prísny normami; pri zistení korupcie musí sudca podliehať trestnému stíhaniu.

Transparentnosť

10. Súdnicstvo musí verejnosti poskytovať **overené informácie** o činnosti a výdavkoch.
11. Je potrebný **prístup k informáciám** o zákonoch, navrhovaných zmenách legislatívy, postupoch súdov, rozsudkoch, voľných miestach v súdnicte a menovaniach do funkcií.
12. Prokuratúra musí viesť verejné súdne konania a uverejňovať dôvody rozhodnutia.

Ďalšie odporúčania možno nájsť v súhrnnej správe o korupcii za rok 2007 *Global Corruption Report 2007*.

Transparency International v boji proti korupcii v súdnicte

Správa *Global Corruption Report 2007* vyzdvihuje úsilie pobočiek Transparency International na úrovni jednotlivých štátov pri potláčaní korupcie v súdnicte.

„Korupcia v súdnicte je v centre celosvetového protikorupčného úsilia kvôli silnému a ničivému účinku, ktorý má skorumpované súdnicstvo na právny poriadok a na spoločnosť ako celok. Úspech v boji s korupciou v súdnicte posilní dôveru občanov i snahy o transparentnosť a zodpovednosť“ hovorí Cobus de Swardt, výkonný riaditeľ Transparency International.

Prínos Transparency International v boji s korupciou v súdnych systémoch je rozsiahly:

- monitorovanie dochádzky sudcov na súde a kvalita ich rozsudkov
- pomoc pri výbere uchádzačov o súdny úrad, transparentné menovania na základe reálnych zásluh
- bezplatná právna pomoci obetiam korupcie prostredníctvom 16 centier advokátskej a právnej pomoci v 12 krajinách.

V boji proti politickému ovplyvňovaniu a úplatkárstvu v súdnicte sa Transparency International opiera o mnoho partnerov pôsobiacich v oblasti súdnicva, ktorí sú oddaní spoločným cieľom transparentnosti a rovnosti pred zákonom.

###

Transparency International je celosvetové občianske združenie vedúce boj proti korupcii.

Kontakt s médiami:

Berlín: Jesse Garcia
Tel: +49-30-3438 20667
jgarcia@transparency.org

Londýn: Gypsy Guillén Kaiser
Tel: +49-1624196454
ggkaiser@transparency.org

Keňa: Katie Taft
Tel: +254-721-917055

